

pencích. Především ve společenstvech svazu *Quercion pubescenti-petraeae* (diagnostický druh), *Erico-Pinion*, ale častěji v jejich náhradních travinných a keřnatých společenstvech řádů *Prunetalia*, *Origanetalia vulgaris*, *Brometalia erecti* a *Festucetalia valesiaca*.

Rozšíření v ČR: V celém území pouze v termofytiku a mezofytiku roztroušeně až vzácně, s těžištěm rozšíření ve stupni kolinním, méně suprakolinním, výjimečně planárním nebo submontánním (max.: Lazec u Českého Krumlova, ca 650 m). Izolované lokality v ČR mají reliktní charakter. § Δ — Mapy: ŠMARDKA XM 1963: map. 14 (Morava); TOMAN 1975: 171 (Čechy); SLAVÍK FKS 1986: 70.

T: 1. Doup. pah. (Kadaň; Zásada u Rašovic), 2. Stř. Poohří, 3. Podkruš. pán. (Krupka ?†), 4. Loun.-lab. střed., 6. Džbán, 7. Středočes. tab., 8. Čes. kras, 9. Dol. Povlt. (vz.), 11. Stř. Pol. (vz.), 12. Dol. Pojiz., 13. Rožď. tab., 14. Cidl. pán. (Jičín; Hořice), 15. Vých. Pol. (vz.), 16. Znoj.-brn. pah., 17. Mikul. pah., 18. Jihomor. úv. (Břeclav?; Hodonínský les?), 19. B. Karp. step., 20. Jihomor. pah., 21a. Han. pah. (Senička, Smržice a Domamyslice u Prostějova; Drysice). — M: 29. Doup. vrchy (Ostrov nad Ohří, nedoložený údaj), 31a. Plz. pah. vl. (mezi Mladotice-mi a Křečovem), 32. Křivokl. (diabasy: mezi Žebrákem a Hředlemi; Svatá; Stradonice), 35d. Břez. Podbrd. (Dolní Nerestce), 37b. Suš.-horaž. váp., 37f. Strak. váp., 37l. Českokr. Předšum., 41. Stř. Povlt. (vápence u Petrovic, Čerčan a Stříbrné Skalice; Violník u Vlastějovic ?†; ostatní údaje chybné), 44. Mileš. střed. (Třtín nad Děkovkou; údaj ze s. úbočí Milešovky chybný), 45a. Loveč. střed. (Žandovský vrch; Kozly u České Lípy), 51. Polom. hory, 52. Ral.-bez. tab. (Bělá pod Bezdězem), 53a. Českolip. kotl. (Provodínské kameny), 53c. Českodub. pah., 55a. Malosk. (Besedice; Podloučky), 55c. Roven. pah. (Rovensko; Semínova Lhota), 56b. Jiř. Podkrk. (Kunčice nad Labem †), 57. Podzvič. (jen na slínovcích), 60. Orl. opuky (Křovice a Provoz u Dobrušky †), 62. Litomyšl. pán. (vz.), 63e. Poličko (vz.), 63h. Českotřeb. úv., 65. Kutnoh. pah. (Hraběšín †; Nová Lhota u Malešova ?†), 67. Českomor. vrch. (jen na vápencích poblíž hranice s fyt. o., 68. Čechořovice; Heraltice; širší okolí Olešnice a Kunštátu), 68. Mor. podh. Vysoč., 70. Mor. kras, 71a. Bouz. pah. (vápence u Dzbele a Ponikve), 71c. Drah. podh. (Hluboký žleb u Náměště na Haně), 72.

2. *Anemonastrum* HOLUB — větrnice, sasanka *)

Anemonastrum HOLUB Folia Geobot. Phytotax. 8: 158, 1973. — Syn.: *Anemone* sect. *Omaloctopus* DC. Regni Veg. Syst. Natur. 1: 212, 1817, emend. ULBRICH Bot. Jb. 37: 209, 1906. — *Homalocarpus* (DC.) SCHUR Enum. Pl. Transsilv. 3, 1866 non HOOKER et ARNOTT. — *Anemone* subgen. *Homalocarpus* (DC.) JUZ in Fl. SSSR 7: 269, 1937.

Lit.: ŠÍPČINSKÝ N. V. (1912): O formách *Anemone narcissiflora* L. Tr. Bot. Sada Imp. Jurjev. Univ. 13: 85—103. — SLAVÍKOVÁ Z. (1969): Příspěvek k morfologii květního obalu u druhu *Anemone narcissiflora* L. Opera Corcont. 5 (1968): 113—119.

Vytrvalé byliny s krátkým silným vystoupavým černě čupřinatým oddenkem. Listy v přízemní růžici, dlaniť složené, výjimečně pouze hluboce členěné. Z bočních pupenů oddenku vyrůstají

*) Zpracoval V. Skalický.

Zábř.-unič. úv. (vápence u Vitošova u Zábřehu, 78. B. Karp. les. (Studený vrch u Březové a vrch Kobyla u Malé Vrbky).

Celkové rozšíření: Eurasie od s. Španělska do stř. Poamuří, kde se však diferencuje do odchylných plemen až mikrospecií; těžiště rozšíření je v chladné sibiřské stepi. — Mapy: MEUSEL et al. 1965: 160.

Význam: Rostlina zejména za čerstva jedovatá; obsahuje glykosidický lakton ranunkulin, jeho aglykonem je jedovatý protoanemonin. Často se pěstuje v zahrádkách a na alpi-nech.

2. *Anemone japonica* (THUNB.) SIEB. et ZUCC. — sasankovka japonská, sasanka japonská

Anemone japonica (THUNBERG) SIEBOLD et ZUCCARINI Fl. Jap. 1: 15, 1835. — Syn.: *Atragene japonica* THUNB. Fl. Jap. 239, 1784.

Stonek 50—100 cm vys., v hor. části větvený. Listy přízemní růžice dlouze řapikáté, v obrysu trojúhelníkovité, na líci lysé, na rubu běloplstnaté, 3četné, s listky dlouze řapíčkatými (15—40 mm), hluboce laločnatými až klanými. Listeny podobné listům, nestejně velké, 3laločné až 3dílné, s laloky nepravidelně hrubě pilovitými; některé květonosné větve bez listenů, jiné pod květem s 2 vstřícnými listeny, jiné znovu větvené z paždí menších řapikátých listenů. Květy velké, 3—5 cm v průměru, růžové nebo bělavé, s 8—30 okvětními listky; květní lůžko kulovité. Na kvetoucí rostlině nacházíme jak poupata, tak i zrající nažky. VII—IX. Hkf.

2n = 16 (extra fines)

Pěstována často v řadě kultivarů v zahradách a parcích; nezplaňuje. Původem z Dálného východu.

Poznámka: V zahradách jsou občas (v některých obdobích častěji) pěstované jednokvěté sasanky (sasankovky) v různobarevných, někdy plnokvětých kultivarech, zejména *Anemone coronaria* L., s. věncová, *A. hortensis* L., s. zahradní a *A. pavonina* LAM., s. páví a jejich kříženci. Tyto středomořské druhy s hlizovitým oddenkem se liší především stupněm členění listů a neřapikátých listenů.

Tab. 73: 1 *Hepatica nobilis*, 1a — plod. — 2 *Anemone sylvestris*, 2a — souplodi, 2b — plod.

květonosné bezlisté stonky. Květenství okolík (výjimečně redukované až na jediný květ) vyrůstající z paždí listenovitého útvaru, na bázi srostlého. Květy nejčastěji bílé, ± drobnější, 1,5—4,5 cm v průměru; nektaria chybějí; tyčinek mnoho, se žlutými prašníky a bělavými nitkami, pylová zrna trikolpátní; pestíků 4—15; květní lůžko ploché, lysé. Nažky v průmětu široce eliptické až téměř okrouhlé, velké, zploštělé, křídlaté, krátce zobánkaté, vždy úplně lysé, na bázi s kratičkým tenkým gynopodiem, bez masíčka. — Entomogam. Alogam., zřídka Autogam.

1. *Anemonastrum narcissiflorum* (L.) HOLUB —
větrnice narcisokvětá, sasanka narcisokvětá

Tab. 74/1

Anemonastrum narcissiflorum (LINNAEUS) HOLUB Folia Geobot. Phytotax. 8: 165, 1973. — Syn.: *Anemone narcissiflora* [errore „narcissifolia“] L. Sp. Pl. 542, 1753, emend. J. Bot. Soc. Lond. 7: 269, 1937. — *Homalocarpus narcissiflorus* (L.) SCHUR Enum. Fl. Transsilv. 3, 1866. — *Anemone umbellata* LAM. Fl. Franç. 3: 322, 1779. — *A. narcissiflora* subsp. *europaea* PAWL. Fl. Tatr 1: 281, 1956.

Exsikáty: PETRAK Fl. Bohem. Morav. Exs., no 527. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 20, 20b. — TAUSCH Pl. Select. Bohem., sine no — Extra fines: BAENITZ Herb. Eur., no 7852. — CALLIER Fl. Siles. Exs., no 1021. — Pl. Českoslov. Exs., no 118.

Rostliny 10—50 cm vys., dlouze odstále huňaté, vyrůstající z boku přizemní růžice. Listy po 4—15, s dlouhými huňatými řapíky a pochvovitě rozšířenou bází, obalenou hnědočernými čupřinami; čepel v obrysu okrouhlá až mnohoúhelníkovitá, 3—12 cm šir., dlanitě 3—5sečná až 3—5četná, s lístky přisedlými nebo kratičce řapíkatými, na líci olýsalá, na rubu především na žilnatině a na okraji chlupatá; lístky (popř. úkrojky 1. řádu) dlanitodílné až -sečné s úkrojky (popř. úkrojky 2. řádu) dlanito-, zřídka peřenolaločnými až -dílnými; laloky podlouhlé, 3—10 mm šir., většinou tupé až tupě špičaté. Květenství jednoduchý okolík (1—) 3—8květý, na bázi se srostlým listenovitým útvarem, složeným většinou z 4 (—6) přisedlých listenů, podobných listům, obvykle 3sečným, s úkrojky 3laločnými až -dílnými; laloky ca 2—4 mm šir., podlouhlé, tupé. Květní stopky bez listenovitých útvarů, přímé, 2—4 cm dl., za plodu až 10 cm dl. Květy miskovité, 2,0—4,5 cm v průměru, bílé, někdy vně růžově naběhlé; okvětních lístků 5—6 (—8), jsou eliptické až obvejčité, k bázi (nebo k oběma koncům) klínovitě zúžené, 10 až 23 mm dl., 4—16 mm šir., roztroušeně chlupaté až lysé; nitky tyčinek ± plošně rozšířené. Nažky zploštělé, široce křídlaté, obvejčité až široce eliptické, 8—9 mm dl., směrem k bázi často klínovité, s krátkým, ca 2 mm dl. zobánkem, lysé. V—VII. Hkf — Gf.

2n = 14 (extra fines)

Variabilita: Druh málo proměnlivý. Rozdíly mezi izolovanými populacemi v různých horských soustavách v stf. Evropě nebyly potvrzeny. Nejvýznamnější odchylky individuální variability jsou v počtu květů [f. *monanthum* (DC.), f. *oliganthum* (HUTER)], v délce květních stopek a pak v odění.

Ekologie a cenologie: Subalpínské louky, květnaté horské svahy v závětrří, často v karech, na lavinových drahách a na biotopech chráněných před expanzí kosodřeviny nebo lesa poblíž hor. lesní hranice. Půdy mírně kyselé až neutrální, zpravidla na úživnějších horninách (mimo ČR často na vápnatých). Středně vlhká i vlhčí, vždy výslunná stanoviště. Především ve společenstvech svazu *Calamagrostion arundinaceae* (diagnostický druh), vzácněji *Calamagrostion villosae*, *Festucion versicoloris*, ale i *Adenostylion* a *Trisetio-Polygonion bistortae*.

Rozšíření v ČR: Vyskytuje se pouze v oreofytiku Vysokých Sudet v subalpínském stupni, výjimečně přesahuje do stupně supramontánního až montánního (min.: Krkonoše, Rýchory, Suchý důl, 850 m; max.: Krkonoše, Úpská hrana, 1 400 m; Hrubý Jeseník, Vysoká hole, 1 460 m). § Δ — Mapy: KODALÍKOVÁ in HENDRYCH Acta Univ. Carol.-Biol. 1971: 174, 1973; SLAVÍK Preslia 56: 258, 1984; SLAVÍK in Květena ČR 1: , 1988; SLAVÍK FKS 1986: 70.

O: 93. Krk., 96. Král. Sněž. (1 200 m a výše), 97. Hr. Jes.

Její rozšíření je omezeno jen na ty okresy oreofytika, kde během postglaciálu mohly reliktně přetrvat přes teplejší období subalpínské cenózy, aniž by byly vytlačeny lesními.

Údaje ze Šumavy, Novohradských hor, Jizerských hor, Českomoravského meziohří (Polička) a z Křivoklátska (Zbiroh) jsou chybné nebo se týkají rostlin do přírody vysazených nebo pěstovaných v zahradách.

Celkové rozšíření: Hory stf. a j. Evropy. Vikarizující blízké příbuzné druhy *A. narcissiflorum* agg. v horách s. polokoule. — Mapy: ŠÍPČINSKÝ 1912: map. 1; MELSER et al. 1965: 160 (*A. narcissiflorum* agg.).

Význam: Rostlina za čerstva jedovatá; obsahuje glykosidický laktan ranunkulin, jehož aglykonem je jedovatý protoanemonin. Používala se v lidovém léčitelství. Občas se pěstuje v zahradách.

Tab. 74: 1 *Anemonastrum narcissiflorum*, 1a — květ, 1b — plod. — 2 *Anemonoides nemorosa*, 2a — plod.

